

"PALKATAAN 10 000 EINSTEINIA MINIMIPALKALLA"

Koulutuksella, taloudella ja inhimillisellä kilpailukyvyllä on selvä yhteys

Jyväskylän yliopiston koulutuksen tutkimuslaitos järjesti 17.11.2004 Helsingin yliopistossa seminaarin *Koulutus, talous ja inhimillinen kilpailukyky*. Pääesiintyjänä oli Kanadan tilastolaitoksen Director General *Scott Murray*. Kommenttipuheenvuorot käyttivät Opetusministeriön ylijohtaja *Arvo Jäppinen* sekä Valtiovarainministeriön kansantalousosaston neuvotteleva virkamies *Hannele Kerola*.

Ekonomisti Murrayn johdolla tehty makroekonomistinen tutkimus osoittaa perustaidoilla olevan selvän yhteyden taloudelliseen kasvuun. Perustaitoihin – avainkompetensseihin – luettiin lukutaito, matemaattinen taito, ongelmaratkaisukyky, atk-taidot sekä oma-aloitteinen jatkuva oppimiskyky. Tutkimuksessa verrattiin 14 OECD-maan nuorten (17–25-vuotiaiden) taitoja näiden maiden bruttokansantuotteeseen vuosina 1960 – 1995. Niissä maissa, joissa lukutaito ja muut perustaidot kasvoivat nopeimmin, oli taloudellinen kasvu keskimääräistä suurempi.

TALOUDELLINEN KASVU JA KOGNITIIVISET TAIDOT

Taloudellisen kasvun ja kognitiivisten taitojen välillä on positiivinen yhteys. Muitakin kompetensseja oli tutkimuksessa mukana, mutta niiden vaikutusta talouteen oli vaikea näyttää toteen. Esimerkiksi tiimiosaamista yritettiin mitata ja todettiin sen olevan sosiaalisesti konstruoitu ja kulttuurisidonnainen. Tiimitaidoissa todettiin olevan suuria yksilöllisiä eroja, organisaatiokohtaisia eroja, ammattiryhmittäisiä ja maakohtaisia sekä maan eri alueiden välisiä eroja. Tiimitaidoilla ei siten havaittu olevan taloudellisia vaikutuksia (huom. makrotasolla).

Eri maiden väliset erot inhimillisessä pääomassa johtavat maiden välisiin eroihin kansallisessa vauraudessa ja tämän kautta yksilöiden elämän laadussa. Henkinen pääoma kasautuu.

Makroekonomistisen selitysmallin mukaan tai-

totaso selittää 55 prosenttia kansantuotteen kasvusta. Tämä tarkoittaa 11 000 dollaria henkeä kohti.

NAISTEN TAIDOJEN KYPYSYYSASTE KORKEAMPI

Naisten taidoilla on suurempi vaikutus kansantuotteeseen. Tämän Murray selitti seminaarissa johtuvan heidän miehiä myöhäisemmästä tulosta työmarkkinoille. Naisten taitojen "kypsyysaste" oli miehiä korkeampi.

Prosentin satsaus koulutukseen (pidentämällä kouluvuotta kolmasosalla) tuottaa 2,5 prosentin työn tuottavuuden kasvun. Sen sijaan korkea taitotaso – muut kuin perustaidot – eivät lisää taloudellista kasvua. Ne kun ovat globaaleja ja kysyntää niille on oman kansantalouden ulkopuolellakin eivätkä jää omaan kansantalouteen.

Alhainen taitotaso taas vaikuttaa yrityksen kykyyn soveltaa uutta teknologiaa ja heikentää näin yrityksen kilpailukykyä.

Suomi oli mukana Murrayn vertailussa. Avainkompetensseilla (mm. lukutaito) oli vahva positiivinen vaikutus Suomen taloudelliseen kasvuun. Suomessa on korkea koulutustaso ja esimerkiksi 40 prosentilla lukion keskeyttäneistä on hallussaan perustaidot.

Ruotsi pärjasi parhaiten maakohtaisessa vertailussa. Ruotsin ja huonoiten pärjänneen Chilen välillä oli 6–7 vuoden koulutuksellinen ero perustaidoissa. Ruotsissa taidoilla ei ollut kuitenkaan merkitystä palkkauksen tasoon. Koska koulutuksen taso on korkea ja jakautunut tasaisesti, ei perustaidoista makseta.

KOULUTUS KESKEINEN KILPAILUKYVYLLE

Koulutuksen vaikutukset taloudelliseen kasvuun on tiedetty jo ennen Murrayn tutkimusta, vaikkei yhteyksiä ole pystytty näin selvästi osoittamaan.

Koulutus onkin monissa maissa noussut entistä keskeisemmäksi taloudellisen tuottavuuden ja kilpailukyvyn välineeksi.

Aikuiskasvatuksen kannalta tutkimus on sikäli mielenkiintoinen, että siinä todetaan ettei riitä vain tarkastella ja arvioida toisen asteen koulutuksen tasoa vaan on huomioitava myöskin aikuiskoulutus. Murray peräänkuulutti aikuiskasvatuksen (sekä formaalin että informaalisin) roolia taitojen parantamisessa.

Murray kertoi Kanadan ja USA:n hallituksen käynnistäneen inhimillistä pääomaa koskevan yhteisen tutkimusohjelman. Nyt pureudutaan yleisten taitojen sijasta yritysکوhtaisiin taitoihin sekä aikuiskoulutukseen. Tutkimusohjelmalla pyritään saamaan yleisiä suosituksia koulutusjärjestelmän kehittämiseksi sekä selvittämään sen, mistä tekijöistä koulutuksessa tulevat suurimmat taloudelliset hyödyt.

Suomessa Jyväskylän yliopisto on tehnyt aloitteen Suomen Akatemialle koulutuksen talouden tutkimusohjelman käynnistämiseksi.

Arvo Jäppinen ei kommentoinut esiteltyä tutkimusta. Hän keskittyi esittelemään Suomen koulutuspoliittista strategiaa. Jokainen ”heikko” lapsi tai aikuinen saa ainakin minimitason koulutuksen. Toisaalta investoinnit erinomaisuuteen sekä innovaatioiden aikaansaamiseen ovat keskeisiä. Haasteena koulutuspolitiikassa hän katsoo olevan tasapainon saavuttamisen tasa-arvon ja erinomaisuuden välillä.

Murrayn tutkimuksessa tarkastelun kohteena olleet perustaidot ovat hänen mukaansa samoja myös meillä. Ne on kirjattu kansalliseen opetus-suunnitelmaan. Haasteena on saada ne arjen koulutyössä toteutettua. Ja miten saadaan opettajat mukaan. ”Politiikkaa on helpompi tehdä, käytäntö ottaa tiettyjä vapauksia.”

TUTKIMISEEN ERI PROFESSIOIDEN YHTEISTYÖTÄ

Koulutuksen ja talouden väliseen suhteeseen Jäppinen kaipasi tuottavuuden ja tehokkuuden lisäksi laajempaa näkökulmaa. Taloudellisuuteen tulee liittää laatu. Koulutuksen talouden tutkimukseen hän kaipasi monen eri professioiden yhteistyötä. Koulutuksen tutkimuksessa tulisi olla mukana ekonomistien lisäksi koulutuksen asiantuntijoita. Koulutuksen ja talouden välisen suhteen tutkimista ei saa jättää vain yksin ekonomisteille tai yksin pedagogeille.

Seminaarissa Hannele Kerola referoi kansantalouseläoston julkaisemaa raporttia inhimillisestä pääomasta. Koulutusjärjestelmämme on saanut aikaan hyviä tuloksia. Esimerkiksi 60 prosenttia ikäluokasta saa ammattikorkeakouluun tai yliopistoon opiskelupaikan. Lähtökohdat taloudelliselle kasvulle ovat hyvät.

Kerola oli huolestunut inhimillisen pääoman keskittymisestä ja suuristakin alueellisista eroista. Vastaako koulutus alueiden tarpeita, onko meillä liikaa koulutusvaihtoehtoja.

MIKSI KOULUTUKSEN VAIKUTUKSET EIVÄT NÄY KAINUUSSA JA LAPISSA?

Korkea koulutus vähentää työttömyyden riskiä. ”Miksi vaikutukset eivät kuitenkaan näy Kainuussa ja Lapissa,” kysyi Kerola.

Puheenvuorossaan hän listasi toiveita siitä, millaista tutkimusta ja tietoa päätöksentekijät kaipaavat:

- minkälainen koulutus on tuottavaa
- mitä osaamista tarvitaan
- tuottaako koulutus osaavaa työvoimaa
- onko ammattikorkeakoulu ja yliopistoverkosto oikeanlainen
- onko alueelliset voimavarat hyödynnetty
- alueosaaminen vs. huippuosaaminen
- miten huippuosaaminen syntyy
- mikä on yhteiskunnan ja mikä yksilön osuus koulutuksen kustannuksissa
- mikä kannustaa elinikäiseen oppimiseen

Keskustelussa nousi esiin se, että osa edellä mainittuihin asioihin ei ole mahdollista saada vastauksia tutkimuksen avulla. Kysymys on arvovallinnoista. Samoin keskustelussa todettiin, ettei apua paljon tule siitä, että vertaamme koulutuksellisisissa asioissa itseämme EU-maihin, koska Suomen taso on EU:hun verrattuna liian korkea. Oikeampi referenssi olisi haettavissa OECD-maista.

Tuija Mäkinen

Otsikon lainaus on Scott Murrayn. Hän kritisoi heitollaan sitä, miten inhimilliseen pääomaan sijoittamisen vaikutuksia työn tuottavuuteen aliarvioidaan.